

HET STADSRANDEN- LAB

Visies op de stadsrand

Kroniek #5

25 september 2020

HET STADSRANDEN- LAB

HOE WORDT DE STADSRAND STRAKS BELEEFD?

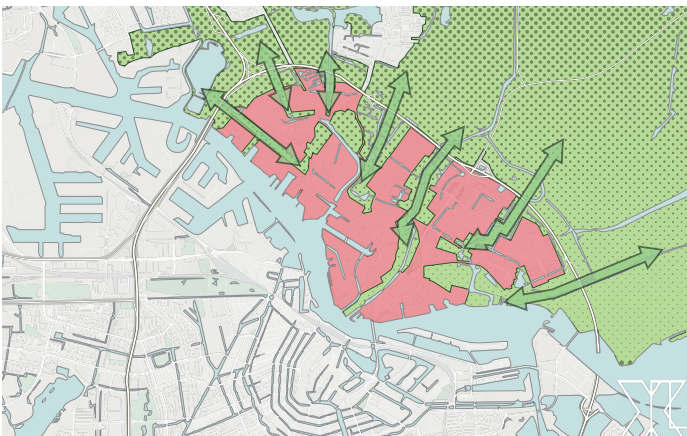
Door Lotte Dijkstra

In lokale ateliers zijn de teams samen met bewoners, beleidsmakers, experts en andere belanghebbenden dieper de stadsrand ingedoken. Wat is de potentie van de zones die door de teams van Het stadsranden-lab zijn uitgelopen? Wat zijn de centrale thema's van de vijf verschillende landschappen die de stadsranden definiëren? Hoe wordt de stadsrand straks beleefd? Bij de presentatie van de visies op 25 september 2020 zijn een expertpanel en leden uit de klankbordgroepen aangeschoven om samen met de teams de potentie van de stadsrand verder uit te diepen.

Noord binnenstebuiten

Door op een nieuwe manier naar Noord te kijken, ontstaat potentie. Daarom stelt het team dat aan de noordelijke stadsrand werkt voor om het perspectief vanuit Noord centraal te stellen. Nu staat de stad nog met de rug naar het landschap, met rommelzones en smalle doorgangen onder de A10. Door de ring als membraan te zien, kunnen goede dingen worden doorgelaten en slechte dingen tegengehouden. Deze benadering biedt

ruimte om het landschap binnen de stad te versterken; zeven afzonderlijke groenzones, nu versnipperd, worden getransformeerd tot zogenaamde 'weilandboulevards'. Deze 'microscheggen' kunnen bijvoorbeeld worden ingezet als recreatieve routes. Daarbij wil het team aantonen dat woningbouw en het versterken van groenverbindingen samen op kunnen gaan. Ingrepen in drie deelgebieden moeten laten zien hoe deze samenkomst vorm kan krijgen. In Schellingwouderham wordt nieuw land gemaakt voor dijk- en ringwoningen, natuur en een fietsverbinding met Waterland. Buikslotermeer wordt uitgebreid met een 'stadsbalkon' buiten de ring, met centrumfuncties en een brug en wandelroutes om Waterland te ontsluiten. In de Noorder IJpolder wordt een groene stadsallee ingezet om nieuw te bouwen woningen en OV door het groen te verbinden met de bestaande structuren. Met deze ingrepen ziet het team ruimte ontstaan om simultaan woningen grenzend aan het landschap te creëren, te werken aan veenbehoud en biodiversiteit en het introduceren van recreatieve netwerken.

“Noord binnenstebuiten sluit aan op de behoefte aan dichtere woonmilieus en kwalitatieve recreatie in de omgeving. Interessant is dat het team duidelijk vanuit de stad is begonnen. Maar wat zijn de kansen voor koppeling aan de opgaven uit Waterland zelf?”

Merten Nefs, architect en onderzoeker bij Vereniging Deltametropool

Beeld: De Noordelijke stadsrand wordt als membraan gezien: slechte dingen worden tegengehouden en goede dingen worden doorgelaten. Zo kan het landschap de stad binnenkomen, en kan de stad ook uitbreiden in het verlengde van de bestaande bebouwingsstructuren. Bron: Team stadsrand Noord – Waterlandscheg

“Pionieren op het randje biedt een genuanceerde, gevoelige en valide denklijn en werkwijze voor de plek. Daarbij is de vorm van West uitzonderlijk belangrijk. Het team moet zeker af en toe uitzoomen en kijken naar de oorspronkelijke betekenis van deze rand op de schaal van Amsterdam.”

Leo Pols, senior onderzoeker en ontwerper bij Planbureau voor de Leefomgeving

Pionieren op het randje

Een gevoel van eigenaarschap staat centraal in de Westelijke stadsrand. Het team zoekt naar een innovatieve ontwikkelstrategie om de sociale verbindingen te verbeteren, binnen de wijk en tussen Nieuw-West, de aangrenzende scheg en de rest van Amsterdam. Het verhaal begint daarom bij de constatering dat de stadsrand door verschillende bewoners anders wordt ervaren. Bewoners uit de wijk hebben een grotere actieradius, terwijl bezoekers uit de binnenstad gevoelsmatig de Sloterplas als eindpunt in West ervaren. De visie voor de Westelijke stadsrand richt zich daarom op transformatie met de lokale demografie als uitgangspunt. Het team stelt zich ten doel juweeltjes binnen het gebied te polijsten, de beloopbaarheid langs de modernistische wegen te verbeteren, kleinschalige werkgelegenheid en horeca te introduceren en te onderzoeken of productie ook op de grens van stad en landschap kan plaatsvinden. Door de stadsrand te programmeren als productiezone zou de wijk in economisch en sociaal opzicht kunnen worden opgekrikt. De Sloterplas, die midden in dit gebied ligt, zou een showcase kunnen worden van producten die in de stadsrand worden gemaakt.

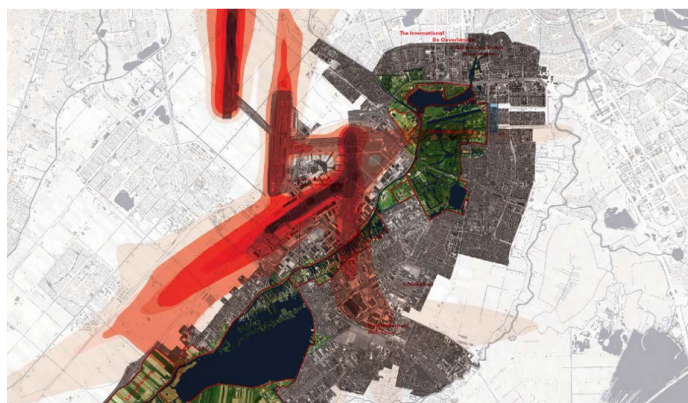
Beeld: In de Westelijke stadsrand speelt het vraagstuk hoe eigenaarschap kan worden gestimuleerd door bijvoorbeeld productie toe te voegen op de grens tussen 'rood' en 'groen'. Bron: Team stadsrand West – Scheg van West

HyperEdge

In de stadsrand aan de Amsterdamse Boscheg is iets raars aan de hand: de scheg is ten zuiden van het Amsterdamse Bos bijna volledig dichtgeslibd. Daardoor heeft het Amsterdamse Bos meer de betekenis van stadspark dan die van kop van een scheg. Het ontwerpteam kijkt daarom vooral naar de stadsrand aan de kant van Schiphol. In de visie wordt voorgesteld om de diversiteit en ambiguïteit die hier ontstaat door de geluidscontour van Schiphol – en het daarmee samenhangende verbod op woningbouw – juist uit te buiten. Deze geluidscontour schept de voorwaarden voor een 'permanente stadsrand', die als een staande golf ruimte biedt voor rafelranden. In die rafelranden kan van alles gebeuren, maar wel altijd op dezelfde plek. Deze permanente stadsrand tussen de zones van Schiphol en het Amsterdamse Bos biedt dankzij de specifieke condities kansen voor het vergroten van de (bio)diversiteit. De volgende stap voor dit team is het vastleggen van de gewenste soorten diversiteit.

Beeld: Door de geluidscontour van Schiphol ontstaat een permanente stadsrand, waar ruimte is voor een diversiteit aan activiteiten, mensen, gebouwen en biodiversiteit. Bron: Team stadsrand Zuid – Amsterdamse Boscheg

“HyperEdge levert een superinteressante discussie op over hoe je negatieve effecten, zoals een geluidscontour, kunt ombuigen naar iets positiefs. Kan je ook vanuit een positief perspectief functies inzetten om de vrije ruimte leeg te houden?”

Indira van 't Klooster, directeur ARCAM

Amstel open

Het team van de stadsrand aan de Amstelscheg ziet een circulair, lokaal, duurzaam en toekomstgericht landschapspark voor zich als drager van de ontwikkelingen. Daaromheen kan een hybride stadsrandzone ontstaan, waarvan de Amstel de slagader vormt. De A9 zou kunnen worden verlegd om een autovrij midden te genereren. Het team zoomt in op drie uitwerkklocaties, die in een gefaseerde ontwikkeling tot en met 2050 als drie zones vormgegeven worden. In het gebied tussen station Amsterdam RAI en de Amstelscheg staat openbreken en het leggen van verbindingen centraal. Zowel stad als scheg worden toegankelijker door verbeterde fiets- en wandelroutes.

LANDSCHAPSPARK CONCEPT

Drie stadsrand strategieën

Beeld: De Amstelscheg wordt als landschapspark ingericht op basis van drie verschillende strategieën: openbreken in de zone bij Amsterdam Zuid, onderscheiden aan de zuidoostelijke kant en verweven bij Amstelveen. Bron: Team stadsrand Amstelkwartier – Amstelscheg

Nieuwe stedelijke recreatieve functies gaan een nadrukkelijke relatie aan met het landschap. Aan de oostkant van het plangebied, langs de A2, draait het om onderscheiden. Hier vormt een kunstmatig talud een sterke grens, en wordt een 'terras' met uitzicht op het landschap ontworpen. Dit grote contrast tussen de infrastructuur en de rustige landschappelijke ruimte heeft potentie voor zowel windenergie als toegangspoort tot het recreatielandschap. De overgang van Amstelveen naar de Amstel wordt de kraamkamer van de stad van straks, waarbij een mix van functies de koppeling maakt tussen water, leren en circulariteit.

“Regionaal wordt de inzet van dit gebied als landschapspark steeds breder gedragen, maar het blijft spannend. De beelden van Amstel open kunnen mogelijk helpen om het idee van een landschapspark te ontzenuwen. Daarbij is het wel interessant om te kijken naar de kern van het plan. Hangt de ontwikkeling vooral samen met de aanpassingen in de infrastructuur of draait het vooral om de verwevenheid met Amstelveen?”

Paul van Hoek, landschapsarchitect en hoofdontwerper van de gemeente Amsterdam

Gein in het Gooi

De stadsrand Zuidoost - Diemerscheg is niet te herkennen als één lijn, maar als een serie van membranen met wisselende permeabiliteit. In deze visie beschouwt het team het gebied als een meerkeuzestad met veel verschillende smaken en karakteristieken. Er zijn veel bestaande ambities voor de ontwikkeling van het gebied, maar er is een blinde vlek: de wijk Gein. Gein is als een ensemble gebouwd in de jaren '80, direct aan de stadsrand. De wijk ligt weliswaar dicht bij het landschap, maar het landschap is hier niet goed voelbaar. Het team stelt daarom voor om de blik te keren: te kijken van het landschap naar de stad. Gein zou kunnen worden gezien als centrum van de regio, midden tussen Amsterdam en Hilversum in, in plaats van als een wijk aan de rand. Gein kan zo als voorbeeld dienen voor het maken van een serie van kernen aan de rand van Amsterdam, waarbij goede infrastructurele verbindingen een voorwaarde zijn. Het team stelt op hoofdlijnen een reeks ingrepen voor om te komen tot specifieke woontypologieën die het landschap versterken en voelbaar maken in de wijk: verdichten & differentiëren, stimuleren instroom & doorstroming bewoners, vergroenen, verblauwen en verduurzamen.

Beeld: In de visie voor de stadsrand Zuidoost wordt Gein een dorpse kern in een serie van kernen, die zich meer op het landschap van de Diemerscheg richten dan op het centrum van Amsterdam. De metro wordt vanaf Gein doorgetrokken naar Weesp en IJburg en het nabije landschap wordt voelbaar. Bron: Team stadsrand Zuidoost - Diemerscheg

“Gein is een goede locatie om op een andere manier naar stadsranden te kijken, met een extreme toevoeging aan de meerkeuzestad van Zuidoost. Ik ben benieuwd naar de mogelijke synergie tussen de dorps structuur en de verdichte stad. Wordt Gein straks een dorp in de scheg?”

David Kloet, partner en landschapsarchitect bij Karres en Brands

de locatie aanvliegt op grote schaal, zoomt het team van de stadsrand West juist in op het sociale landschap van Nieuw-West. Het team van de stadsrand Amsterdamse Bos kijkt specifiek naar het behouden van vrije ruimte, terwijl het team van de stadsrand Amstelscheg in deze fase vanuit een landschapsplan voor de gehele scheg redeneert. Het team van de stadsrand Zuidoost werkt met de wijk Gein één concrete stadsrandlocatie uit, als voorbeeld voor de manier waarop de meerkeuzestad vorm kan krijgen. De komende maanden worden de visies verder uitgewerkt, waarbij het zaak is om in te zoomen op de stedenbouwkundige en architectonische schaal en die met de hogere schalen van de plannen te gaan verknopen. Zo moet duidelijk worden hoe de overgang tussen stad en land er uit zou kunnen zien. Hoe wordt het omliggende landschap straks gevoeld in de derde dwarsstraat? Wat betekent dit voor de gebouwen, de straat, de wijk, de scheg, de stad Amsterdam en het ommeland? Dat zien we op 20 november tijdens de ‘Dag van de stadsrand’!

De derde dwarsstraat

De vijf teams werken aan stadsranden met verschillende potenties en thematieken, waardoor de benadering per locatie verschilt. Waar het team van de stadsrand Noord

De visies op de stadsrand werden op 25 september 2020 online gepresenteerd in het kader van de ontwerpstudie ‘Het stadsranden-lab’.

Organisatie

- Jutta Hinterleitner, programmamanager BNA Onderzoek
- Manon Mastik, assistent programmanager BNA Onderzoek

Expertpanel

- Leo Pols, senior onderzoeker en ontwerper bij Planbureau voor de Leefomgeving
- Merten Nefs, architect en onderzoeker bij Vereniging Deltametropool
- Paul van Hoek, landschapsarchitect en hoofdontwerper van de gemeente Amsterdam

- Indira van 't Klooster, directeur ARCAM

Teams

- Team stadsrand Noord - Waterlandscheg: Harvey Otten, Harvey Otten Architectuur; Saline Verhoeven, Landschap Noord-Holland; Bas Kok, Olivia media; Joost Vorstenbosch, XOOMlab; André Langenberg, BERGcs.
- Team stadsrand West – Scheg van West: Ahmed Oued Hadj, Dutch Architect BV; Ahmed Baadoud, voormalig Stadsdeelvoorzitter; Wouter Pocornie, 26H.
- Team stadsrand Zuid - Amsterdamse Bosscheg: Misja van Veen, Dana Behrman, Maria Zafeiriadou en Cadgas Delen, UNStudio; Maarten Ouboter, Waternet; Christopher Hendrik

en John de Vries, Rademacher / De Vries; Peppie Wiersma, LUDWIG.

- Team stadsrand Amstelkwartier - Amstelscheg: Marjan van Herpen en Claudia Temperilli, Clubhaus Architecten; Machiel Spaan, M3H; Robert Koerts, ROC Amsterdam; Remco Rolvink en Berrie van Elderen, bureau VE-R.
- - Team stadsrand Zuidoost - Diemerscheg: Jannie Vinke, ANA architecten; Gert Jan Wisse, Bureau B+B; Walter Dresscher, De Natuurlijke Stad; Lars Mosman, DubbelL buurtontwikkelaars; Esther Vlaswinkel, SVP.

Meer informatie over de ontwerpstudie Het stadsranden-lab is te vinden op www.bna-onderzoek.nl en op www.ARCAM.nl

BNA ONDERZOEK

Praktijklab voor slimme ruimtelijke ideeën

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

